

funds spent on paying disability pensions. Therefore, the relevance of this article is due to these factors and aimed at improving Ukrainian legislation in the sphere of food products' quality, its adaptation to the requirements existing in European countries.

The article's objective is to clarify the state of administrative and legal regulation of the safety and quality of food products and to formulate propositions for improving the norms of administrative and legal acts in this area in order to align domestic legislation with EU legislation.

The author has considered regulations concerning hygiene requirements in the field of safety and quality of food products, as well as laws regulating this area in specific sectors, in particular concerning the dairy and meat food products. The author has stressed on the necessity of amending the definition of the terms "entity" and "labeling" in order to bring them into conformity with the Law of Ukraine "On Basic Principles and Requirements for Safety and Quality of Food Products" considering the specifics of the industry. It has been emphasized on the importance of adopting the law that would define organizational and legal principles of ensuring the quality and safety of meat and meat products for the life and health of consumers and the environment during their production, processing, packaging, storage, transportation, sale, etc.

It has been concluded that the improvement of national legislation in the sphere of safety and quality of food products, its standardization with EU legislation will not only provide domestic consumers with harmless to health, appropriate food products, but will be a stimulus for the development of international trade, Ukraine's integration into the European economy.

Results of the study can be used while improving administrative and legal acts regulating the safety and quality of food products.

Key words: *administrative and legal acts, safety and quality of food products, European Union legislation on food safety and quality.*

УДК 316.6

А.Г. Васюк

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ПРАВООХОРОНЦЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті зацентовано проблему комунікативної компетентності майбутніх юристів, визначено роль спілкування в професійній діяльності співробітника ОВС, охарактеризовано специфіку такого спілкування. Стаття містить опис основних комунікативних бар'єрів. Надано рекомендації щодо розв'язання проблем виховання комунікативної культури майбутніх юристів на етапах підготовки й професійного становлення.

Ключевые слова: *спілкування, комунікативна компетентність, комунікативний бар'єр, юрист, допит, опитування, інформація, комунікативна культура.*

Постановка проблеми. Побудова правової держави в Україні актуалізує проблему компетентнісної підготовки фахівців у галузі права, пріоритетом якої усе більше стає формування їхньої конкурентноздатності, готовності до розв'язання різних завдань, завдяки достатньому рівню комунікативної культури. Це пов'язано з тим, що спілкування - істотна складова діяльності кожного юриста, що у значній мірі має процесуальний, самодостатній характер, а отже, виступає базисною основою його професійного становлення, подальшої самореалізації, інтеграції в корпорацію фахівців, забезпечує суспільне визнання. В умовах гострої конкуренції на ринку праці володіння засобами комунікації дозволяє оперативно включатися в професійну діяльність, орієнтуватися в умовах повсякденної дійсності, що постійно змінюються, успішно долати комунікативні бар'єри. Саме це дозволяє розглядати проблему формування комунікативної культури майбутніх юристів як важливу складову загальнопрофесійної та предметної підготовки, розв'язувати її за допомогою засвоєння ними стандартів професійного спілкування.

При новому осмисленні буття людини, системи міжособистісних відносин, розумінні діалогу культур як умови толерантності й плюралізму, на наш погляд, саме комунікативна сфера є засобом розв'язання як педагогічних, психологічних, так і соціальних проблем. Через ускладнення всіх форм комунікації в освітньому просторі, нарощування обсягу навчальної інформації, розмаїтість її джерел і носіїв у сучасній соціокультурній ситуації, стає очевидним пріоритетність розвитку комунікативної культури студентів в умовах інноваційної діяльності. У зв'язку з цим змінюються й вимоги, які ставляться до сучасного фахівця, а це, у свою чергу, вимагає перегляду організації, змісту, форм і методів професійної підготовки, що забезпечують ефективність формування комунікативної культури майбутніх юристів у вищих навчальних закладах. Творчий пошук у цьому напрямі, вивчення філософської, політичної, психолого-педагогічної літератури, узагальнення ефективного педагогічного досвіду щодо формування комунікативної культури майбутніх юристів під час навчання, власні експериментальні дослідження дозволили нам сформулювати проблему цього дослідження, що визначається протиріччями:

- на соціально-педагогічному рівні - між об'єктивною потребою суспільства у фахівця з високим рівнем комунікативної культури й недостатнім теоретичним обґрунтуванням і науково-методичним забезпеченням цього процесу;

- на науково-теоретичному рівні - між традиційними теоретичними підходами, що склалися в гуманістичній моделі освіти й необхідністю розробки сучасних інноваційних технологій їхньої реалізації;

- на науково-методичному рівні - між формальним визнанням необхідності побудови змісту навчального процесу у вищій школі на демократичній інтегративній соціокультурній основі й відсутністю реальної прак-

тики конструювання педагогічного процесу як засобу й умови розвитку комунікативної культури майбутнього фахівця.

З урахуванням зазначених протиріч виокремлено проблему дослідження, що полягає у виявленні методів, форм і засобів навчання, які забезпечують ефективність розвитку комунікативної культури майбутніх юристів в умовах інноваційної діяльності ВНЗ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науці накопичено значний потенціал для розробки теоретичних і прикладних аспектів проблеми формування комунікативної культури юриста в освітньому процесі вищих навчальних закладів. Неабияку роль в осмисленні поняття «комунікативна культура юриста» сприяли такі дослідження: загальної культури людини (Б.С. Братусь, О.С. Газман, М.С. Каган, Є.Є. Соколова та ін.); комунікативної культури як частини професійної культури (Г.А. Анохіна, А.А. Деркач, Н.В. Кузьміна та ін.); нормативності комунікативної поведінки (В.М. Соковнін, І.А. Стернін, М.А. Чернишова та ін.); мовленнєвої комунікації юриста (Г.С. Бояринцева, Е.Ф. Усманова та ін.); комунікативності як риси особистості (О.Ю. Афанасьєва, О.І. Матяш, В.В. Соколова, В.Д. Ширишов та ін.); комунікативної грамотності як джерела розвитку комунікативної культури (В.Ф. Борков, М.Р. Львов, Р.А. Максимова та ін.); ціннісно-мотиваційних аспектів комунікативної культури особистості (В.А. Кан-Калик, І.А. Зімова, А.В. Мудрик та ін.).

Специфіка комунікативної культури фахівця сфери «людина-людина» найповніше подана й розкрита в дослідженнях М.З. Кагана, В.С. Ледньова, В.А. Сластьоніна, В.В. Соколової, І.А. Стерніна, Є.В. Руденського.

Розкриттю сутності комунікативної культури як базової характеристики юриста-професіонала присвячені роботи Г.М. Анохіної, Г.С. Бояринцевої, А.Е. Жалинського, К.М. Левітана та ін.

Структурно змістовні характеристики комунікативної культури фахівця юридичного профілю подано в дослідженнях О.А. Касянової, О.А. Матяш, Е.А. Смирнової, Л.В. Станкевич та ін.

Формування цілей. Мета дослідження - теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити змістовно-технологічне забезпечення моделі формування комунікативної культури юриста в освітньому процесі вищого навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. Спілкуванню в професійній діяльності співробітника органів внутрішніх справ відводиться ключова роль. Воно може протікати в рамках професійних дій різного характеру. Це може бути спілкування з людиною, яка звернулася до юриста за допомогою, спілкування в межах очної ставки, допиту та опитування. У більшості випадків таке спілкування становить собою не просто бесіду співробітника органів внутрішніх справ з громадянином, а ритуал, чітку послідовність дій, які врешті-решт можуть «пролити світло» на питання, що цікавлять слідство. Як наслідок, результатом застосування юристом правил спілкування з різними категоріями осіб і

верствами населення є досягнення певних конкретних результатів - установлення істини, дача показань тощо [1, с. 178].

До особливостей такого спілкування можна віднести той факт, що юристові доводиться застосовувати навички й уміння, які допомагають отримати результат, незважаючи на те, що спілкування може проходити зі специфічними громадянами, у несприятливій напруженій обстановці, поєднаної з елементами протигорства й конфліктності [2, с. 148].

Саме із цієї причини юристові найчастіше доводиться застосовувати загальні психотехнічні принципи спілкування, використання яких дозволяє домогтися необхідних результатів у кожному конкретному випадку.

Якщо розглядати сам процес спілкування, то основна його мета полягає в обміні інформацією. Проте, якщо ми говоримо про професійне спілкування співробітників органів внутрішніх справ, то ця категорія має декілька форм контакту, кожна з яких знаходить своє місце в професійному спілкуванні юриста. До їх числа відносяться ситуаційно-діловий, юридичний, статусно-рольовий, пізнавально-оціночний, міжособистісний та інформаційний контакти [3, с. 170].

Так, наприклад, юридичний контакт несе в собі інформацію про безпосередній процес реалізації прав і обов'язків у ході правовідносин, що виникають; такий контакт співробітника органів внутрішніх справ повинен здійснюватися в дотриманні ним установлених норм. Статусно-рольовий контакт припускає, що і співробітник ОВС, і громадянин розуміють своє місце в сформованій ситуації й усвідомлюють відмінності своїх позицій у ситуації, що й стала причиною їхнього спілкування [4, с. 24]. А міжособистісний і пізнавально-оціночний контакти мають на увазі той факт, що співробітник органів внутрішніх справ і громадянин спостерігають за поведінням свого співрозмовника й на основі цих спостережень вирішують, як і що вони будуть говорити надалі.

Саме тому у професійному спілкуванні співробітників ОВС ідеться не тільки про обмін інформацією зі співрозмовником, але й про їхню взаємодію, коли вони безупинно вивчають і впливають один на одного, відстоюють власні інтереси. Тому для співробітника ОВС необхідно враховувати весь комплекс психологічних факторів, які впливають безпосередньо на процес обміну інформацією в процесі спілкування, й він, як ініціатор спілкування, повинен такі фактори використати для розв'язання поставлених перед ним завдань.

Однієї з найважливіших особливостей комунікації у професійній діяльності юриста називають, у ряді випадків, конфліктний характер спілкування. Передусім він обумовлюється присутністю в спілкуванні психологічних бар'єрів комунікації, що часто виникають під час спілкування співробітника органів внутрішніх справ з різними категоріями громадян.

Інакше кажучи, комунікаційний бар'єр - це перешкода на шляху до спілкування різностороннього спрямування: комунікативного, мотиваційного, емоційного, а також, у деяких випадках, інтелектуального [5, с. 88].

Сам факт, а також процес спілкування з юристом або співробітником ОВС може викликати навіть у найзаконослухняніших громадян певний дискомфорт і психологічну напругу, не говорячи вже про незацікавлених у цьому спілкуванні людей. Саме тому найбільш поширеним є емоційний бар'єр, який передбачає, що процес обміну інформацією супроводжується певними негативними відчуттями - пригніченістю, відразою, гнівом або дратівливістю. Крім того, у випадку емоційного бар'єру можлива також стресова реакція, яку можуть переживати як громадянин стосовно співробітника органів внутрішніх справ, так і навпаки.

Якщо особа свідомо не бажає надавати необхідну інформацію юристові, то можна говорити про те, що в силу вступає мотиваційний бар'єр, який є причиною того, що особа приховує необхідну органам внутрішніх справ інформацію через певні причини, у переліку яких може бути залякування, підкуп або злочинна змова.

Нерідкі випадки й у появі проблем при спілкуванні через інтелектуальний комунікативний бар'єр, що обумовлений відмінностями в інтелектуальному рівні співрозмовників, у плані поінформованості в окремих питаннях і виражається в недостатньо чіткому значеннєвому розумінні мовлення співрозмовника. Здатність переборювати бар'єри в спілкуванні й установлювати психологічний контакт, навіть у найважчих ситуаціях, є обов'язковою умовою, одним з найважливіших елементів успіху професійної діяльності юриста.

Саме тому знання співробітників ОВС бувають особливо потрібні для того, щоб опанувати навичками ведення дискусії й правилами спілкування в найважчих, екстремальних ситуаціях, під час виконання своїх правоохоронних функцій.

Комунікативний бар'єр становить собою перешкоду, що є причиною неможливості обміну інформацією в ході діалогу й має психологічну природу. У це поняття можуть також входити й соціально-культурні перешкоди, і бар'єри відносин, а також бар'єри розуміння. Варто розібратися, із чого складається сутність кожного з цих бар'єрів.

Психологічні бар'єри передбачають наявність у співрозмовників деяких невідповідностей у характері, темпераменті, відношенні й навіть емоційному стані. Бар'єри соціально-культурних відмінностей означають політичні, релігійні, професійні або ж соціальні розбіжності, які можуть призвести до того, що учасники діалогу будуть по-різному інтерпретувати однакові поняття і, як наслідок, це накладе відбиток на ефективність розмови.

Найчастішими перешкодами в професійному спілкуванні юриста трапляються бар'єри розуміння. Занадто швидке й нечітке мовлення, випадки, коли людина говорить скоромовкою або в її мовленні присутні звуки-паразити, викликає фонетичний бар'єр. Порушена логіка міркування або її занадто сумбурне вираження неодмінно ведуть до виникнення логічного бар'єра. Крім того, досить часто трапляються розбіжності в розумінні значень слів й обмеженому словниковому запасі, а також невід-

повідність стилю подачі інформації для конкретної ситуації, психічний стан співрозмовника, що є семантичним і стилістичним бар'єром, відповідно [6, с. 3-18].

Коли між учасниками діалогу виникає ворожість, почуття недовіри або ж негативного налаштування на конкретну особу, це може накладати свій відбиток на отримання необхідної інформації. Зокрема, щодо її правдивості й актуальності.

На сьогодні комунікативна культура та компетентність майбутніх юристів залишає бажати кращого. Студенти юридичних факультетів за кілька років навчання у ВНЗ отримують величезний багаж знань щодо галузевих юридичних наук. Однак ніяких спеціальних знань щодо комунікації з різними верствами населення вони не одержують [7, с. 290]. Або незначна кількість навчальних годин з таких дисциплін, як «Риторика», «Українська мова професійного спілкування» тощо не вирішують проблеми фахової підготовки щодо високої культури спілкування майбутніх юристів. Отже, вони не можуть здобувати на базі цих знань навички, необхідні для роботи з людьми.

Хочеться акцентувати увагу на тому, що юридична діяльність вибудовується в площині професійної моделі «людина-людина». Інакше кажучи, робота юриста залежить від успішного й ефективного спілкування з іншими людьми. Юрист у своїй роботі повинен взаємодіяти з різними верствами населення, формувати процес спілкування й одержання необхідної інформації в умовах, іноді в стресових ситуаціях, а також з людьми маргінального типу, для яких сам факт спілкування зі співробітником ОВС є порушенням власних принципів [8, с. 239].

Учені, які займаються розв'язанням питань, пов'язаних з комунікативною компетентністю майбутніх юристів, акцентують увагу на тому, що в процес навчання у ВНЗ уже давно настав час увести дисципліни, які допоможуть не тільки дати теоретичні знання про те, як правильно взаємодіяти й здійснювати обмін інформацією з іншими особами, але й сформувати вміння й навички, що допоможуть на практиці правильно вибудувати процес професійного спілкування [9, с. 25].

Висновки. На сьогодні проблема формування комунікативної культури юриста, будучи реалізованою, у частині рекомендацій через діяльність зацікавлених суб'єктів, не знімає до кінця протиріч, які в рамках означеного дослідження можна звести до таких:

- між соціальним замовленням суспільства на висококваліфіковані юридичні кадри з достатнім рівнем комунікативної культури й недостатнім рівнем готовності студентів правових спеціальностей до спілкування у сфері ділових відносин;

- між визнанням необхідності побудови змісту освітнього процесу на комунікативній соціокультурній основі й недостатній розробленості теоретико-методичних і технологічних основ формування комунікативної культури особистості студента;

- між суб'єктною активністю самого студента, який прагне стати висококваліфікованим фахівцем у галузі юриспруденції, і несформованістю у нього основ комунікативної професійної взаємодії.

Відзначені протиріччя є індикатором недостатньої розробки проблеми теоретико-методичних основ формування комунікативної культури юриста в освітньому процесі вищого навчального закладу, а отже, обумовлюють необхідність її спеціального дослідження для подальшого впровадження результатів цього дослідження в практичну площину повсякденної української дійсності.

Використані джерела:

1. Храмова А.Б. Формирование коммуникативной компетентности студентов будущих юристов в процессе профессиональной подготовки: Дис. канд. пед. наук. - Самара, 2009. - 178 с.
2. Усманова Е.Ф. Речевая коммуникация в юридической практике: Дис. канд. юрид. наук. Саранск, 2005. — 188 с.
3. Крылова Н.Б. Формирование культуры будущего специалиста Текст. / Н.Б. Крылова. М., 1990. - с. 170.
4. Станкевич Л.В. Развитие коммуникативной культуры будущих юристов в условиях инновационной деятельности вуза: Автореф. дис. канд. пед. наук. — Челябинск, 2009. 24 с.
5. Аврамцев В.В. Психология профессионального общения юриста Текст.: Учебно-методическое пособие / В.В.Аврамцев.- 2-е изд. — М.: ИМЦГУК МВД России, 2002. 88с.
6. Шакуров Р.Х. Барьер как категория и его роль в деятельности // Вопр. психологии. 2001. - № 1. - С. 3-18.
7. Ратинов А.Р. Судебная психология для следователей. М.: ВШ МООН СССР, 1967.-290 с.
8. Мазаева И.А. Профессиональная коммуникативная культура в соде-ржании подготовки специалиста: На материале профессий «человек - человек» Текст. : дис. канд. пед. наук : 13.00.01 / Мазаева, И.А. - М.: 2003. - 239с.
9. Бельнюк И.А. Формирование умений профессионального общения у курсантов юридических вузов МВД России Текст.: автореферат дис. канд. пед. наук / И.А.Бельнюк. Челябинск, 2005. - 25с.

Васюк А.Г. Особенности становления коммуникативной культуры будущего правоохранителя в образовательном процессе высшего учебного заведения

В статье делается акцент на проблему коммуникативной компетентности будущих юристов, определяется роль общения в профессиональной деятельности сотрудника ОВД, обозначается специфика такого общения. Статья содержит характеристику основных коммуникативных барьеров. Даются рекомендации, относительно решения проблем воспитания коммуникативной культуры будущих юристов на этапах подготовки и профессионального становления.

Ключевые слова: *общение, коммуникативная компетентность, коммуникативный барьер, юрист, вопрос, опрос, информация, коммуникативная культура.*

Vasiuk A.G. Features of formation of communicative culture of a future law enforcement officers in the educational process of higher educational institutions

The process of communication as a way of reception of necessary information during lawyer's professional work realization is scorched in the article. The article also deals with questions of the development of communicative competence of the future lawyer and also defines the role of each form of professional communication which usually takes place in tense and disputed conditions.

The article contains the characteristic of communicative, emotional motivational and intellectual barriers in communication and also discovers the nature of each of them. In addition, the article indicates why the low communicative culture of law – enforcement officers corresponds really important and actual problem which requires the decision.

The peculiarity of this article is not it has not only theoretical value but a practical application thereby the efficiency of future lawyer or law – enforcement officer is increased.

The article focuses on the theoretical assumptions of constructing optimization models in social adaptation of cadets to training conditions focused around student-centered approaches to learning and education, provides for the following work areas as a social simulation, aimed at problem solving, development of creative qualities of cadets, generation mechanism of voluntary self-control, some remedial work, the development of all aspects of a person involved in the adaptation process.

The article contains the list of the main issues of relationship between the staff of Department of Internal Affairs and citizens; the detailed analysis of barriers in communication and the way of their overcoming is carried out. It makes the considerable emphasis on the reasons of conflict situations between law enforcement officers and the public. The article researches the issues of communication between citizens and representatives of militia in the sphere of work of law-enforcement bodies.

Key words: communication, communicative competence, a communicative barrier, the lawyer, interrogation, poll, the information, communicative culture.

УДК 35.072.22(477)

В.В. Дараган

**ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ У СФЕРІ
ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ**

Статтю присвячено заходам запобігання корупції у сфері державних закупівель в Україні. Запропоновано заходи запобігання корупції у сфері державних закупівель. Надано класифікацію заходів запобігання корупції у сфері державних закупівель за такими напрямками як: адаптаційний; забезпечення прозорості та гласності; каральний; організаційно-управлінський; правовий; превентивний; соціально-економічний.

Ключові слова: корупція; державні закупівлі; заходи запобігання; класифікація.

Постановка проблеми. Останніми роками як для України, так і для інших країн світу характерною стала негативна практика марнотратства грошових коштів на фоні корупційних правопорушень та злочинів у сфе-